
MUHASEBE ÖĞRENCİLERİNİN MUHASEBE MESLEĞİNİN GELECEĞİ VE MUHASEBE BECERİLERİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Dr. Öğr. Üyesi Filiz YÜKSEL**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü öğrencilerinin muhasebe mesleğini etkileyebilecek teknolojik gelişmelere ve muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek becerilere yönelik düşüncelerinin ölçülmesi, öğrencilerin kariyer planları ile profesyonel yetkinliğe sahiplik derecesi arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Bu amaçla anket uygulanmış, alınan yanıtlar SPSS 25 istatistiksel analiz programında analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda öğrencilerin dijital ödeme sistemleri, dijital hizmet sunumu ve mobil uygulamaları önemli teknolojik gelişmeler olarak gördüğü; meslek mensubunun teknolojiyi kullanma becerisi, bilgiyi analiz ve sentez becerisi, problem çözme becerisini önemli beceriler olarak düşündüğü tespit edilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin çoğu teknik yetkinlik dışındaki yetkinlik türlerinde kendilerini yeterli görmektedirler. Ayrıca, kariyer planı ile teknik yetkinlik, vizyon yetkinliği, teknoloji yetkinliği arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Yetkinliği, Teknoloji

JEL Kodları: M40, M41, O33

A STUDY ON THE THOUGHTS OF ACCOUNTING STUDENTS ABOUT THE FUTURE OF ACCOUNTING PROFESSION AND ACCOUNTING SKILLS

ABSTRACT

The aim of this study is to measure the thoughts of the students of Accounting Department of Dumlupınar University School of Applied Sciences about the technological developments which may affect the accounting profession and the skills that may affect the success of the accounting profession. The purpose of this study is also to determine the relationship between students' career plans and their professional competence. For this purpose, the questionnaire was applied and the responses were analyzed in SPSS 25 statistical analysis program. As a result of the analysis, It has been found that students see digital payment systems, digital service delivery and mobile applications as important technological developments. In addition, it has been found that students' ability to use technology, ability to analyze and synthesize knowledge, problem-solving skills as important skills. Most of the students who participated in the survey considered themselves to be competent in the types of competence

* Bu makale, 17-20 Ekim 2018 tarihinde İzmir'de düzenlenen 5.Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresinde sunulmuş olan özet bildirinin genişletilmiş tam metnidir.

** Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Domaniç Hayme Ana Meslek Yüksekokulu, filiz.yuksel@dpu.edu.tr

other than technical competence. In addition, a positive relationship has been found between the career plan and technical competence, vision competence and technology competence.

Keywords: Accounting Education, Accounting Competence, Technology
JEL Codes: M40, M41, O33

1. GİRİŞ

Küreselleşme sonucu uluslararası ticaret ve uluslararası yatırım faaliyetlerinin artması muhasebe mesleğini de etkilemiştir. Muhasebe meslek mensubu uluslararası alanda muhasebe ve raporlama standartlarına, her ülkenin düzenlemesine uygun kayıt ve raporlama yapmak durumundadır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilirliğin her geçen gün daha da önemli hale gelmesi işletme faaliyetlerinin yürütülmesinde ekonomik çıktılar yanında toplumsal ve çevresel çıktılara da önem verilmesini gerekli kılmış, işletmeler zorunluluk esasına veya gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülebilirlik raporu, kurumsal sosyal sorumluluk raporu gibi finansal olmayan raporları, entegre rapor gibi finansal ve finansal olmayan bilgilerin entegre edildiği raporu da hazırlamak ve yayınlamak durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla muhasebe mesleği her geçen gün daha önemli hale gelmiştir. Ancak son zamanlarda teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak gelecekte muhasebe mesleğinin varlığı tartışılır hale gelmiştir.

İngiltere ve Galler Yetkili Muhasebeciler Enstitüsü (Institute of Chartered Accountants in England and Wales – ICAEW), Tescil Edilmiş Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği (the Association of Chartered Certified Accountants – ACCA), Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (Institute of Management Accountants – IMA), Chartered Accountants Australia and New Zealand ve PwC gibi birçok organizasyon ve kuruluş muhasebe mesleğini gelecekte etkileyebilecek teknolojik gelişmelerin neler olduğu, gelecekte muhasebe meslek mensubunun başarılı olabilmesi için sahip olması gereken beceriler ve yetkinliklerin neler olduğunu tespit etmek amacıyla işletmeler ve muhasebe meslek mensuplarının görüşlerini alarak çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar muhasebe mesleği ve muhasebe meslek mensubunun bugün ve gelecekteki başarısı açısından önemlidir. Diğer taraftan, muhasebe mesleğini etkileyebilecek teknolojik gelişmeler ve meslek mensubunun sahip olması gereken becerilerin tespitinde gelecekte meslek mensubu olacak bugünün öğrencilerinin görüşlerini bilmekte de fayda vardır.

Bu çalışmada, muhasebe öğrencilerinin farkındalıklarını ortaya koymak ve arttırmak adına, Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu (DPÜ UBYO) öğrencilerinin muhasebe mesleğini etkileyebilecek teknolojik gelişmelere yönelik düşüncelerinin ölçülmesine; muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek becerilere yönelik düşüncelerinin ölçülmesine; ACCA (2016) tarafından açıklanan 8 profesyonel yetkinliğe ne derecede sahip olduklarının tespit edilmesine;

kariyer planları ile ACCA (2016) tarafından açıklanan sekiz profesyonel yetkinliğe sahiplik derecesi arasındaki ilişkinin tespit edilmesine çalışılmıştır.

2. MUHASEBE MESLEĞİNİN GELECEĞİ VE MUHASEBE BECERİLERİ

Muhasebe, işletmenin mevcut durumu hakkında bilgi üreten ve kurumsal raporlar vasıtasıyla iç ve dış bilgi kullanıcılarına sunan bir bilim dalıdır. Bu nedenle hem işletmeler hem de işletmenin tüm paydaşları için önemli bir meslek olduğu söylenebilir. Ancak son zamanlarda muhasebe mesleğinin gelecekteki durumu, gelecekte muhasebe mesleğinin varlığını sürdürüp sürdüremeyeceği konusunda tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmaların temel sebebi dünya çapında yaşanan değişimdir.

Muhasebe mesleği önümüzdeki 30 yılda önemli değişikliklerle karşılaşacaktır ve muhasebe organizasyonları, onların üyeleri ve eğitim kurumları cevap vermelidir. Bu üç değişim aynı zamanda meslek için de önemli zorluklardır: akıllı ve dijital teknolojilerin gelişmesi, raporlama / açıklama standartlarının küreselleşmesi ve yeni düzenleme biçimleri (Islam, 2017). Wiley (2017)'e göre liderlik biçimi, büyüme ve teknolojiye değişimler mevcut olup bu değişimlere karşı hazırlıklı olmak gerekmektedir.

Dünya çapında entegre raporlama gibi yeni raporlama yaklaşımları ve açıklama standartlarının ortaya çıkması, ülkelerin bu raporlama yaklaşımlarına ve açıklama standartlarına karşı tutumları, küreselleşme, ekonomik güçlerdeki değişim gibi konular muhasebe mesleğini etkileyen ve etkileyebilecek olan önemli konulardır. Ancak, bazı taraflarca muhasebe mesleğinin varlığını tehdit ettiği düşünülen en önemli gelişmeler bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerdir.

İngiltere ve Galler Yetkili Muhasebeciler Enstitüsü (Institute of Chartered Accountants in England and Wales – ICAEW) (2017) çalışmasında yapay zeka ve muhasebe ilişkisini incelemiş olup, geleceğe dair bir vizyon oluşturmak için, yapay zekanın muhasebede kullanılması konusunda bir anlayış geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Tescil Edilmiş Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği (the Association of Chartered Certified Accountants – ACCA) ve Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (Institute of Management Accountants – IMA) (2013) “Big Data: its Power and Perils” başlıklı çalışmasında Büyük Verinin muhasebe ve finans meslekleri üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamış, gelecekte başarılı olacak muhasebe ve finans uzmanlarının veri bilimi ve veri sanatını, analitik beceriler ve gelişmiş modelleri birleştireceklerini ifade etmiştir. Böylece finans, teknoloji ve bilgiye sahip yeni meslek melezleri ortaya çıkacaktır.

ACCA ve the Accountancy Futures Academy (2013) tarafından yapılan ve “Technology Trends: Their Impact on the Global Accountancy Profession” başlıklı raporla yayınlanan çalışmada teknolojik eğilimlerin

muhasabe mesleği açısından yarattığı fırsat ve tehditler incelenmiştir. Muhasebe mesleği açısından fırsat ve tehdit olarak etkisi incelenen bu teknolojik eğilimler mobil uygulamalar, bulut bilişim, sosyal medya, dijital hizmet sunumu, Big Data, ödeme sistemleri, siber güvenlik, robotik, artırılmış ve sanal gerçeklik, yapay zekadır.

Chartered Accountants Australia and New Zealand ve PwC (2017)'ye göre teknolojik değişimler, demografik kaymalar hızlı kentleşme, küresel ekonomik güçlerde kayma, kaynak kıtlığı ve iklim değişikliği, küreselleşme değişim yaratacak olan megatrendler olup, insanlar makinelerle birlikte çalışmaktadır. “Bu yeni çalışma tarzının gerektirdiği beceriler de değişmekte, işverenler sadece derin teknik becerileri değil, aynı zamanda problem çözme becerisi, etkili iletişim kurma, uyum, işbirliği, liderlik, yaratıcılık ve yenilikçilik gibi kurumsal beceriler aramaktadır (Chartered Accountants Australia and New Zealand ve PwC, 2017, s.4).

ACCA (2016) 2016-2025 yılları arasında muhasebe mesleğini etkileyebilecek dinamikleri incelemiş ve inceleme sonuçlarını “Professional Accountants – the Future” başlıklı raporla yayınlamıştır. Buna göre muhasebe mesleğine gelecekte en fazla etki edecek olan faktörler düzenleme ve yönetim, dijital teknolojiler, beklentiler, küreselleşme ve dış faktörlerdir. Bu faktörler muhasebe mesleğini çeşitli açılardan az veya çok etkileyebilecektir. Muhasebe meslek mensuplarının işletme faaliyetlerine ilişkin sayısal bilgiler üretmek yanında, strateji geliştirme sürecine katkısı olan, işletme yönetimine güvence ve danışmanlık hizmeti verebilen, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayan, kişiler arası etkileşimi iyi olan, liderlik becerisine sahip, yenilikçi, yaratıcı kişiler olması gerekecektir. ACCA (2016)'ya göre muhasebe meslek mensuplarının 2020'ye kadar geliştirmek zorunda olacakları profesyonel yetkinlikleri sekiz yetkinliğin toplamından oluşmaktadır. Bu 8 profesyonel yetkinlik bileşeni, teknik beceri ve etik, zeka, yaratıcılık, teknoloji, duygusal zeka, vizyon, deneyim olarak ifade edilmiştir.

Görüldüğü gibi küreselleşme, teknolojik gelişmeler, küresel ekonomik değişimler, küresel ısınma gibi birçok faktör diğer meslekleri olduğu gibi muhasebe mesleğini de etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Muhasebe mesleğinin gelecekte de var olması ve gelişebilmesi, tüm paydaşları için değer yaratabilmesi için muhasebe meslek mensuplarının mesleki bilgi ve becerisi yanında teknolojik bilgi ve becerisini, iletişim, liderlik, yaratıcılık, yenilik gibi becerilerini de geliştirmesi gerekecektir.

3. DPÜ UBYO MUHASEBE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BAKIŞINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Chartered Accountants Australia and New Zealand ve PwC (2017) Avustralya ve Yeni Zelanda'da 1207 işletme ile yapmış olduğu anket

çalışmasında işletmelerden gelecek için önemli olan becerileri puanlamaları istenmiş, işletmelerin gelecekle ilgili beklentileri ortaya konmaya çalışılmıştır. ACCA (2013) çalışmasında muhasebe mesleği için fırsat ve tehdit olabilecek eğilimler açıklanmıştır. ACCA (2016) tarafından yapılan çalışmada muhasebe mesleğini etkileyebilecek faktörleri analiz etmek için dünya çapında 2000’den fazla meslek mensubunun görüşüne başvurulmuş, ayrıca muhasebe meslek mensubunda bulunması gereken sekiz profesyonel yetkinlik açıklanmıştır. Muhasebe mesleğinin geleceğine ilişkin görüşleri ortaya koymak için yapılan bu çalışmalarda işletmelerin ve muhasebe meslek mensuplarının görüşleri alınmıştır. Bu tabi ki son derece doğru bir yaklaşımdır. Diğer taraftan, gelecekte muhasebe mesleğini icra edecek olan kişiler bugünün öğrencileridir. Bu bağlamda, meslek mensubu olması muhtemel öğrencilerin de gelecekte muhasebe mesleğini etkileyebilecek teknolojik gelişmeler ile muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek becerilere yönelik düşüncelerinin tespit edilmesi yararlı olabilir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü öğrencilerinin,

- Gelecekte muhasebe mesleğini etkileyebilecek teknolojik gelişmelere yönelik düşüncelerinin ölçülmesi,
- Gelecekte muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek becerilere yönelik düşüncelerinin ölçülmesi,
- ACCA (2016) tarafından açıklanan sekiz profesyonel yetkinliğe ne derecede sahip olduklarının tespit edilmesi,
- Öğrencilerin kariyer planları ile ACCA (2016) tarafından açıklanan sekiz profesyonel yetkinliğe sahiplik derecesi arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir.

3.2. Araştırma Yöntemi ve Örneklem Seçimi

Araştırma amaçlarına ulaşabilmek için Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu (DPÜ UBYO) Muhasebe Bölümü öğrencilerine anket uygulanmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında ACCA (2013) tarafından açıklanan muhasebe mesleği için gelecekte fırsat ve tehdit olabilecek eğilimlerden, Chartered Accountants Australia and New Zealand ve PwC (2017) tarafından açıklanan işletmelerin gelecek için önemli olarak gördükleri becerilerden, ACCA (2016) tarafından açıklanan ve ACCA’nın resmi internet sitesi olan <http://future.accaglobal.com/the-future-of-accountancy/>’den ulaşılabilen yetenek testinden yararlanılmıştır. ACCA tarafından hazırlanan bu yetenek testinin bir bölümü olan teknik yetkinlik testinde meslek mensubunun uzmanlık alanına göre denetim ve güvence, kurumsal raporlama, yönetim risk ve etik, stratejik performans ve planlama, vergi, finansal yönetim kategorilerinde testler uygulanmaktadır. Her bir testte yer alan soruların bu araştırma kapsamında yürütülen ankete alınması durumunda soru sayısı artacağı için teknik yeterlilik testi için IAESB

tarafından açıklanan teknik yeterliliklerden 11 adet soru oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Anket sonuçları SPSS 25 istatistiksel analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma amaçlarına ulaşabilmek için DPÜ UBYO Muhasebe Bölümü öğrencileri evren olarak seçilmiştir. DPÜ UBYO öğrenci işleri biriminden alınan bilgiye göre muhasebe bölümünde 660 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu nedenle örneklem oluşturulmasına karar verilmiştir. En uygun örnek sayısının tespiti için Arıkan (2005)'e göre,

$$n = \frac{N.p.q}{(N-1).D^2+p.q} \quad (1)$$

eşitliğinden yararlanılmıştır. Burada N = evrenin büyüklüğü, p = İncelenen birimin popülasyondaki oranıdır. Önceki araştırmalardan bu oran bilinmiyorsa 0,5 olarak kabul edilir. q = 1 – p, D = Kabul edilen veya arzu edilen örneklem hatasıdır (Arıkan, 2005, ss.151-161). Kabul edilen örneklem hatasının tespitinde,

$$D^2 = \left(\frac{E}{t}\right)^2 \quad (2)$$

eşitliğinden yararlanılmıştır. Yüzde 90 güven seviyesi için t tablo değeri 1,65 (Arıkan, 2015, s.153) olarak alınmıştır. (1) ve (2) nolu eşitliklerin kullanılması ile hesaplanan örneklem sayısı 220 olarak tespit edilmiştir.

3.3. Bulgular

Örnekleme oluşturan öğrencilerin yaş, cinsiyet, öğrenim türü ve sınıflarına ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin yüzde 41,9'u 18-20 yaş, yüzde 53,5'ü 21-23 yaş, yüzde 2,6'sı 24-26 yaş aralığında, yüzde 2,2'si ise 27 yaş ve üstündedir. Öğrencilerin yüzde 57,7'si bayan, yüzde 42,3'ü bay; yüzde 61,7'si normal öğretim, yüzde 38,3'ü ikinci öğretim; yüzde 27,3'ü birinci sınıf, yüzde 28,2'si ikinci sınıf, yüzde 26,9'u üçüncü sınıf, yüzde 17,6'sı dördüncü sınıf öğrencisidir. Bununla birlikte muhasebe bölümü öğrencilerinin yüzde 82,8'i Kariyer planı dahilinde gelecekte muhasebe mesleğini yapmayı düşünürken, yüzde 17,2'si düşünmemektedir.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistik

	Yaş			Sınıf	
	Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
18-20 yaş	95	41,9	1	62	27,3
21-23 yaş	121	53,3	2	64	28,2
24-26 yaş	6	2,6	3	61	26,9
27 ve üstü yaş	5	2,2	4	40	17,6
Total	227	100	Total	227	100

Cinsiyet			Normal Öğretim / İkinci Öğretim		
	Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
Bayan	131	57,7	Normal Öğretim	140	61,7
Bay	96	42,3	İkinci Öğretim	87	38,3
Total	227	100	Total	227	100
Kariyer Planı					
	Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
Hayır	39	17,2			
Evet	188	82,8			
Total	227	100			

Araştırma amaçlarından birisi DPÜ UBYO öğrencilerinin gelecekte muhasebe mesleğini etkileyebilecek teknolojik gelişmelere yönelik düşüncelerinin ölçülmesidir. Bu amaçlar öğrencilere “Soru 5: Size göre aşağıdaki teknolojik gelişmelerden hangisi veya hangileri muhasebe mesleğinin geleceğini etkileyebilir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdiği yanıtlar doğrultusunda yapılan analiz sonucu Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda muhasebe mesleğinin geleceğini etkileyebilecek olan ilk üç teknolojik gelişme yüzde 18,9 ile dijital ödeme sistemleri, yüzde 15,2 ile dijital hizmet sunumu, yüzde 15,1 ile mobil uygulamalar olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2: Gelecekte Muhasebe Mesleğini Etkileyebilecek Teknolojik Gelişmelere Yönelik Düşünceler

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Mobil uygulamalar	108	15,10%	48,00%
Bulut bilişim	29	4,10%	12,90%
Sosyal medya	33	4,60%	14,70%
Dijital hizmet sunumu	109	15,20%	48,40%
Big Data (Büyük Veri)	86	12,00%	38,20%
Dijital ödeme sistemleri	135	18,90%	60,00%
Siber güvenlik	55	7,70%	24,40%
Sanal gerçeklik	22	3,10%	9,80%
Yapay zeka	79	11,00%	35,10%
Blockchain ve kripto para birimleri	60	8,40%	26,70%
Toplam	716	100,00%	318,20%

Not: Ankete katılan öğrenci sayısı 227 olduğu halde, çoklu yanıt olduğu için tabloda N=716 olarak görülmektedir.

Araştırma amaçlarından birisi DPÜ UBYO öğrencilerinin gelecekte muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek becerilere yönelik düşüncelerinin ölçülmesidir. Bu amaçlar öğrencilere “Soru 6: Size göre aşağıdaki becerilerden hangisi veya hangileri gelecekte muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek becerilerdendir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya

verdiği yanıtlar doğrultusunda yapılan analiz sonucu Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'te görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek olan ilk üç beceri yüzde 12,8 ile en son teknolojiyi kullanma becerisine sahip olma, yüzde 12,7 ile bilgiyi analiz ve sentez becerisine sahip olma, yüzde 10,8 ile problem çözme becerisine sahip olma olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3: Gelecekte Muhasebe Meslek Mensubunun Başarısını Etkileyebilecek Becerilere Yönelik Düşünceler

	Yanıtlar		Vakaların Yüzdesi
	N	Yüzde	
En son teknolojiyi kullanma becerisine sahip olma	172	12,80%	76,40%
Bilgiyi analiz ve sentez becerisine sahip olma	170	12,70%	75,60%
Stratejik karar verme becerisine sahip olma	128	9,50%	56,90%
Etkili iletişim becerisine sahip olma	124	9,20%	55,10%
Yaratıcılık ve inovasyon	94	7,00%	41,80%
Liderlik becerisine sahip olma	85	6,30%	37,80%
İş birliği içinde çalışabilme becerisine sahip olma	130	9,70%	57,80%
Diğerlerine uyum sağlayabilme becerisine sahip olma	93	6,90%	41,30%
Problem çözme becerisine sahip olma	145	10,80%	64,40%
Empati becerisine sahip olma	70	5,20%	31,10%
Çalışma koşulları ve saatlerinde çalışabilme	131	9,80%	58,20%
Total	1342	100,00%	596,40%

Not: Ankete katılan öğrenci sayısı 227 olduğu halde, çoklu yanıt olduğu için tabloda N=1342 olarak görülmektedir.

Araştırma amaçlarından birisi DPÜ UBYO öğrencilerinin ACCA (2016) tarafından açıklanan 8 profesyonel yetkinliğe ne derecede sahip olduklarının tespit edilmesidir. Bu amaçla ankette 5'li likert tipi sorular sorulmuş olup, zeka yetkinliğini ölçmek için 5 soru, yaratıcılık yetkinliğini ölçmek için 5 soru, teknoloji yetkinliğini ölçmek için 4 soru, duygusal zeka yetkinliğini ölçmek için 5 soru, deneyim yetkinliğini ölçmek için 5 soru, vizyon yetkinliğini ölçmek için 4 soru, etik yetkinliğini ölçmek için 6 soru, teknik yetkinliği ölçmek için 9 soru sorulmuştur. Öğrencilerin her bir yetkinlik türü için sorulan sorulara verdiği cevapların ortalaması alınmış ve bu ortalamalar Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4'te görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin çoğu zeka yetkinliği, yaratıcılık yetkinliği, teknoloji yetkinliği, duygusal zeka yetkinliği, deneyim yetkinliği, vizyon yetkinliği, etik yetkinliği konusunda ortalama 3 üzeri fikre sahiptir. Diğer bir ifadeyle öğrenciler kendilerini bu yetkinlik türlerinde yeterli görmektedirler. Teknik yetkinliği ölçen soruların ortalaması ise 3,41 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama, ankete katılan öğrencilerin teknik yetkinlik konusunda henüz kendilerini tam olarak yeterli görmediklerinin göstergesidir.

Tablo 4: Sekiz Profesyonel Yetkinliğe Sahip Olmaya İlişkin Soruların Ortalaması

		ZY	YY	TY	DZY	DY	VY	EY	TeknikY
N	Valid	227	227	227	227	227	227	227	227
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		3,8740	3,6343	3,4813	3,8615	3,9021	3,5826	3,6197	3,4161
Median		4,0000	3,6000	3,5000	4,0000	4,0000	3,5000	3,5000	3,4444
Mode		4,00	3,60	3,50	4,00	4,00	4,00	4,00	3,67

Araştırma amaçlarından bir diğeri öğrencilerin kariyer planları ile ACCA (2016) tarafından açıklanan 8 profesyonel yetkinliğe sahiplik derecesi arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Bu amaçla, öğrencilerin kariyer planları ile 8 yetkinlik türünün ortalaması arasında korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan korelasyon analizinin sonuçları Tablo 5’te verilmiştir. Tablo 5’te görüldüğü gibi, kariyer planı ile teknik yetkinlik arasında 0,01 anlamlılık seviyesinde 0,181 oranında pozitif yönlü, vizyon yetkinliği arasında 0,01 anlamlılık seviyesinde 0,211 oranında pozitif yönlü, teknoloji yetkinliği arasında 0,01 anlamlılık seviyesinde 0,187 oranında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Diğer bir ifadeyle muhasebe meslek mensubu olmayı kariyer planı olarak belirleyen öğrenciler muhasebe bilimi ile ilgili teknik yetkinliklerini geliştirmeye, vizyon oluşturmaya, muhasebe ile ilgili teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeye çalışmaktadır.

Tablo 5: Kariyer Planı İle Profesyonel Yetkinlik Arasındaki İlişki

		Kariyer Planı	T.Y.	E.Y.	V.Y.	De.Y.	Du.Y	Teknoloji .Y.	Y.Y.	Z.Y.
Kariyer Planı	Pearson Korelasyon	1	,181*	0,061	,211*	0,115	0,022	,187**	0,072	0,081
	Anlamlılık. (2-uçlu)		0,006	0,364	0,001	0,085	0,744	0,005	0,283	0,225
	N	227	227	227	227	227	227	227	227	227

** . Korelasyon 0.01 seviyesinde anlamlıdır (2-uçlu).

Daha detaylı bir analiz yaparak doğru sonuçlara ulaşabilmek adına, kariyer planı ile her bir yetkinlik için sorulan sorular arasında hesaplanan korelasyon sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Tablo 6’da görüldüğü gibi kariyer planı ile zeka yetkinliği, deneyim yetkinliği, vizyon yetkinliği, teknik yetkinlik ve teknoloji yetkinliği kapsamında sorulan bazı sorular arasında bir ilişki mevcuttur.

Tablo 6: Kariyer Planı İle Her Bir Yetkinlik İçin Sorulan Sorular Arasındaki Korelasyon

		ZEKA YETKİNLİĞİ		YARATICILIK YETKİNLİĞİ	DENEYİM YETKİNLİĞİ	VİZYON YETKİNLİĞİ		
		Hem kendi alanımla hem de diğer alanlar ve dünya ile ilgili bilgileri takip eder, öğrenme fırsatlarını araştırırım.	Alınan kararların sadece finansal sonuçlarını değil, finansal olmayan sonuçlarını da dikkate alarak karar veririm.	Yaratıcılığın doğuştan gelen bir yetenek olduğuna değil, çaba ve deneyim ile kazanılan bir yetenek olduğuna inanırım.	Yaptığım işi geliştirmek, kalitesini arttırmak adına uygulamaları veya iş süreçlerini geliştirmeye çalışırım.	Değişen sosyal, ekonomik, teknolojik ve düzenleyici konuların gelecek yıllarda muhasebe mesleğini nasıl etkileyeceğini açıklayabilirim.	Yeni yararlı teknolojilerin kullanımı konusunda grup içinde diğerlerini izlemekten ziyade liderlik yaparım.	
Kariyer Planı	Pearson Correlation	,203**	-,132*	,132*	,194**	,223**	,142*	
	Sig. (2-tailed)	0,002	0,047	0,047	0,003	0,001	0,033	
TEKNİK YETKİNLİK						TEKNOLOJİ YETKİNLİĞİ		
		Ulusal vergi düzenlemelerine uygun olarak bireyler ve kurumlar için doğrudan ve dolaylı vergi hesaplamalarını yapabilirim.	Finansal tabloların denetim sürecini, bu süreçte yapılacak işlemleri, uyulacak kanunları ve denetim standartlarını açıklayabilirim, uygulayabilirim.	Kurumsal yönetim ilkelerini açıklayabilirim, işletmenin iç kontrol ve risk yönetim sistemlerini analiz edebilirim.	Farklı tüzel kişilikler tarafından dikkate alınması gereken yasal düzenlemeler ile, muhasebe sürecinde uyulması gereken yasal düzenlemeleri bilirim.	İşletmenin faaliyette bulunduğu çevrede temel ekonomik, sosyal, çevresel, teknik, kültürel unsurları açıklayabilirim, bu iç ve dış unsurları analiz edebilirim, işletmenin strateji geliştirme sürecini açıklayabilirim.	Veri odaklı karar alma, akıllı yazılım gibi dijital teknolojideki son gelişmeleri takip ederim.	İşletme içinde ve dışında tüm paydaşlarla iş birliği ve iletişimi geliştirmek için sosyal medya hizmetlerinin kullanılmasını gerektiğini düşünüyorum.
Kariyer Planı	Pearson Correlation	,217**	,156*	,205**	,176**	,145*	,159*	,142*
	Sig. (2-tailed)	0,001	0,019	0,002	0,008	0,029	0,017	0,033
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).								
* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).								

4. SONUÇ

Küreselleşme ile birlikte uluslararası ticaret ve yatırım faaliyetleri artmıştır. Ayrıca bilgi çağını ve dördüncü sanayi devrimini yaşadığımız çağımızda yapay zeka, sanal gerçeklik, dijital sistemler, mobil uygulamalar, sosyal ağlar, Big Data, blockchain gibi teknolojik gelişmeler işletmeler tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Tüm bu gelişmeler muhasebe mesleğinin gelecekte varlığını sürdürüp sürdürmeyeceği konusunda tartışmalar yol açmıştır. Muhasebenin işletme faaliyetlerine ve faaliyet sonuçlarına ilişkin bilgi üreten ve raporlayan bir bilim dalı olduğu dikkate alındığında muhasebe mesleğinin geçmişte olduğu gibi gelecekte de ve her zaman var olacağı açıktır. Ancak, değişimin kaçınılmaz olduğu da bir gerçektir. Muhasebe bilimi ve muhasebe meslek mensupları bu değişime ayak uydurmak, mesleki yetkinliklerini çağın gereklerine uygun hale getirmek durumundadırlar. Bu değişim gelecekte muhasebe meslek mensubu olmayı planlayan öğrencilerin eğitimi için de bir gerekliliktir.

Bu çalışmada, ankete katılan öğrenciler dijital ödeme sistemleri, dijital hizmet sunumu, mobil uygulamaların muhasebe mesleğini gelecekte en çok etkileyebilecek teknolojik gelişmeler olduğunu düşünmektedirler. Bununla birlikte, muhasebe meslek mensubunun başarısını etkileyebilecek ilk üç becerinin en son teknolojiyi kullanma becerisine sahip olma, bilgiyi analiz ve sentez becerisine sahip olma, problem çözme becerisine sahip olma olduğu görüşündedirler. Ankete katılan öğrencilerin teknik yetkinlik konusunda henüz tam olarak yeterli olup olmadıkları konusunda kesin bir görüşe sahip olmadıkları görülmüştür. Bireyler muhasebe meslek mensubu olabilmek için lisans öğreniminden sonra 3 yıllık staj sürelerinde bu yetkinliği tam olarak kazanabilmektedirler. Eğitim dönemlerinde verilen derslerin uygulamaya yönelik yapılması da teknik yetkinliklerinin sağlanması açısından faydalı olacaktır.

Öğrencilerin kariyer planı ile profesyonel yetkinlikleri arasındaki ilişki analiz edildiğinde, kariyer planı ile teknik yetkinlik, zeka yetkinliği, yaratıcılık yetkinliği, deneyim yetkinliği, vizyon yetkinliği, teknolojik yetkinlik arasında ilişki olduğu görülmüştür. Kariyer planı ile “Alınacak kararların sadece finansal sonuçları ile değil, finansal olmayan sonuçlarını da dikkate alarak karar veririm.” sorusu arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde 0,132 oranında negatif yönlü bir ilişki hesaplanmıştır. Her ne kadar ilişkinin oranı düşük olsa da muhasebe meslek mensubu olmayı planlayan öğrencilerin alınan kararların sadece finansal sonuçlarını düşünmesi, sürdürülebilirlik konularına verilen önemin arttığı, işletmenin finansal olmayan performansının finansal performansına etki ettiği günümüzde, bu sonuç dikkat çekicidir. Öğrencilerin gelecekte mesleki yetkinliklere sahip başarılı bir meslek mensubu olmalarını sağlamak için teknik yetkinlik yanında, zeka yetkinliği, yaratıcılık yetkinliği, deneyim yetkinliği, vizyon yetkinliği, duygusal zeka yetkinliği, etik yetkinlik ve teknolojik yetkinlik de

kazandırılmalı, geliştirilmelidir. Bu durumda mesleki bilgi ve beceriye sahip, etik davranan, lider, yaratıcı, yenilikçi, toplumsal ve çevresel konulara önem veren, entegre düşünce ile işletmenin geleceğine yönelik finansal ve finansal olmayan stratejiler oluşturmaya yardımcı olan, finansal ve finansal olmayan konularda işletme performansını bir bütün olarak ölçme becerisine sahip olan Entegre Muhasebeciler olabileceklerdir.

KAYNAKÇA

- ACCA. the Accountancy Futures Academy. (2013). *Technology Trends: Their Impact on the Global Accountancy Profession*. Çevirimiçi <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/futures/pol-af-ttti.pdf> (Erişim Tarihi: 10.04.2018)
- ACCA. (2016). *Professional Accountants – the Future*. Çevirimiçi <http://www.accaglobal.com/hk/en/technical-activities/technical-resources-search/2016/june/professional-accountants-the-future-report.html> (10.04.2018)
- ACCA. IMA. (2013). *Big Data: its Power and Perils*. Çevirimiçi <http://www.accaglobal.com/bigdata> (10.04.2018)
- Arıkan, R. (2005). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama* (5. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Chartered Accountants Australia and New Zealand and PwC. (2017). *The Future of Talent: Opportunities Unlimited*. Çevirimiçi <https://www.charteredaccountantsanz.com/news-and-analysis/insights/future-inc/the-future-of-talent> (Erişim Tarihi: 10.04.2018)
- Çevirimiçi <http://future.accaglobal.com/the-future-of-accountancy/the-seven-skills-for-success>
- ICAEW. (2017). *Artificial Intelligence and the Future of Accountancy*. Çevirimiçi <https://www.icaew.com/en/technical/technology/artificial-intelligence/artificial-intelligence-the-future-of-accountancy> (Erişim Tarihi: 11.04.2018)
- Islam, M.A. (2017). *Future of Accounting Profession: Three Major Changes and Implications for Teaching and Research*. Çevirimiçi <https://www.ifac.org/global-knowledge-gateway/business-reporting/discussion/future-accounting-profession-three-major> (Erişim Tarihi: 12.04.2018)
- Wiley, S. (2017). *Prepare for Changes in the Accounting Profession*. Çevirimiçi <http://news.cchgroup.com/2017/08/01/prepare-changes-accounting-profession/> (Erişim Tarihi: 12.04.2018)